

ואתחנן - "ליטול" או "לקבל": מהות שכר המצוות

השיחה: לקוטי שיחות חלק כ"ט, שיחה ג' לפרשת ואתחנן • siha.beiyoune@loubavitch.fr

מקור 2 - האם הקב"ה מאחר את שכרן של הצדיקים בעולם הזה?

אמנם, כמה מפרשים² כתבו שכוונת רש"י היא אכן להבליט את הניגודיות בין שונאיו של הקב"ה לשומרי מצוותיו:

לשונאיו של הקב"ה משלם הוא את השכר המועט המגיע להם כבר בעולם הזה, כדי להאבידם מן העולם הבא; ואילו לשומרי מצוותיו - משלם הוא את השכר דווקא בעולם הבא.

יסוד ביאורם הוא בדברי הגמרא במסכת קידושין ובמסכת עירובין, שמהם משתמע שאין שכר מצוות בעולם הזה:

במסכת קידושין הגמרא מבהירה (בהמשך לסיפור מיוחד³) ש"שכר מצוות בהאי עלמא ליכא!" - בעולם הזה אין שכר עבור המצוות, וגם כשמוכסח בתורה בפירוש "אריכות ימים" ושלל ברכות - הפירוש הוא שדברים אלה יקרו בעולם הבא.

גם במסכת עירובין⁴ (שהיא לכאורה היסוד לפירושי רש"י הנ"ל) מוזכרים בבית אחת שני הנקודות בהקשר לפסוקים האחרונים של פרשתנו: (א) הקב"ה מאחר את השכר לצדיקים לעתיד לבוא: (ב) היום - לעשותם, ולמחר - לקבל שכרם.

היינו ששני מימרות אלה קשורות זה לזה: הקב"ה מאחר את שכר הצדיקים, וייתן להם אותו רק "למחר" - בעולם הבא⁵.

ומכיון שרש"י הזכיר גם הוא את שני הפירושים האלה בפרשתנו, מוכח מזה שרש"י מסכים לפרשנות זו, שאכן עבור הצדיקים אין שום בטחון שיקבלו שכר בעולם הזה.

מקור 3 - האם, לפי פשוטו של מקרא, אין שום שכר בעולם הזה?

אלא שצריך ביאור:

כיצד ניתן לטעון לשיטת רש"י⁶, בדרך "פשוטו של מקרא", שאין בעולם הזה שום קבלת שכר על קיום המצוות? הרי זה בניגוד לפשט המקראות במקומות רבים המדברים באופן הכי מפורש על ייעודים והבטחת גשמיים⁷!

² ובראשם ה"באר מים חיים" למחר"ל (הובא ב"מקורות צורת הדף").

³ קידושין לט, ב: רבי יעקב היא, דאמר: שכר מצוה בהאי עלמא ליכא; דתניא, רבי יעקב אומר: אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה, שאין תחיית המתים תלויה בה; בכבוד אב ואם כתיב: למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך, בשילוח הקן כתיב: למען ייטב לך והארכת ימים, הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות, ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים, ובחזירתו נפל ומת, היכן טובת ימיו של זה? והיכן אריכות ימיו של זה? אלא, למען ייטב לך - לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך - לעולם שכולו ארוך.

⁴ עירובין כב, א: ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו, אמר רבי יהושע בן לוי: אילמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, כביכול כאדם שנושא משוי על פניו ומבקש להשליכו ממנו. לא יאחר לשנאו, אמר רבי אילא: לשונאיו הוא דלא יאחר, אבל יאחר לצדיקים גמורים. והיינו דאמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב אשר אנכי מצוך היום לעשותם, היום לעשותם - ולא למחר לעשותם, היום לעשותם - למחר לקבל שכרם.

⁵ במילים אחרות: היה ניתן לבאר ששני הפסוקים האחרונים בפרשתנו אינם קשורים זה לזה; פסוק אחד מדבר על כך שהקב"ה משלם מיד לרשעים, ופסוק שני מזכיר העובדה שהיום, בעולם הזה, צריך לעבוד בלי לחכות לשכר. אכן, מזה שהתורה הזכירה שני הפסוקים ברצף, וגם הגמרא מפרשת אותם ברצף, סימן שני פסוקים אלה אכן קשורים אחד לשני: לרשעים - הקב"ה משלם מיד, לצדיקים - הקב"ה מאחר את שכרם.

⁶ ובפרט שהיה על רש"י לציין חילוק זה במפורש: שהרשעים מקבלים שכרם מיד, והצדיקים מקבלים אותו רק בעולם הבא. והרי רש"י לא הזכיר זאת!

⁷ לדוגמא: בפרשת בחוקתי נאמר במפורש: "אם בחוקתי תלכו - ונתתי גשמים בעתם", הרי לנו שכר וייעוד גשמי מפורש!

הערה למגיד השיעור: שיחה זו נוגעת בשאלה חשובה הנשאלת כל הזמן: מהו השכר אותו מחכים לימות המשיח, והאם בימינו כבר ישנו שכר גשמי כפי שהובטח בתורה, וא"כ למה לא רואים אותו בפועל?

שיחה זו כוללת מקורות רבים בנגלה וחסידות (שהבאנו בקובץ "מקורות צורת הדף", וכדאי לעיין). לקהל מתקדם, כדאי מאוד להתעכב יותר ולעיין בדקויות הלשוניות של המקורות.

שיחה זו מיוסדת על התוועדות ש"פ ואתחנן תשכ"ה, שם הרבי התעכב על כמה פירושי רש"י בפרשתנו, ותן לחכם ויחכם עוד.

הקדמה:

בפרשתנו, משה רבינו ממשיך להכין את בני ישראל לכניסה לארץ ישראל, מזכיר להם חשיבות שמירת המצוות וחומר אי-שמירת המצוות, ומרגיע אותם בכך שהקב"ה אוהב אותם ורוצה בטובתם, רק שצריך להיזהר איך מתנהגים.

בפרשתנו מוזכר גם סיפור מתן תורה, וקבלת עול מלכות שמים שאומרים בפרשה הראשונה של "שמע ישראל".

בסוף פרשתנו, משה מזכיר שהקב"ה שומר בריתו: הוא יתברך מעניש את "שונאיו" (העוברים על רצונו) ומשלם שכר לאוהביו (מקימי המצוות).

היום נעמוד על טיב אותו השכר¹ שמבטיח הקב"ה, וננסה לברר מה גדרו: האם הוא יכול להגיע בימינו או שיגיע רק לעתיד לבוא.

וגם אם נגיד שזה לעתיד לבוא, מה הפירוש? האם זה יקרה בגן עדן (העתיד האינדיבידואלי של כל אחד אחרי פטירתו מהעולם הזה) או שזה יקרה רק בימות המשיח (העתיד הכללי של העולם הזה)?

ובכן, כדי להבין זאת, נלמד כמה מקורות עיוניים בספרים שונים, ונלמד תובנות נפלאות על מהות שכר המצוות, בימינו ובימות המשיח, וכפי שנבאר בארוכה בעז"ה.

מקור 1 - שכרן של מצוות: "היום לעשותם - ולמחר ליטול שכרם"

בסוף פרשתנו, אחרי שמשה רבינו מזכיר לבני ישראל שהקב"ה הוא "הַאֵל הַנֶּאֱמָן, שֶׁמֶר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאַהֲבָיו וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאֶלֶף דֹּר" -

ממשיך משה רבינו ומתירה בהם שהקב"ה "וּמַשְׁלֵם לְשֹׂנְאָיו אֶל פְּנֵי הָאֲבִידוֹ לֹא יֵאָחַר לְשֹׂנְאָו אֶל פְּנֵי יְשָׁלֵם לוֹ", וממילא "וְשִׁמְרֵת אֶת הַמִּצְוָה וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם".

על כך מפרש רש"י:

"וּמַשְׁלֵם לְשֹׂנְאָיו אֶל פְּנֵי - בְּחַיּוֹ מַשְׁלֵם לוֹ [הקב"ה לרשע את] גְּמוּלוֹ הַטּוֹב [על המצוות שהוא קיים], כְּדִי הָאֲבִידוֹ מִן הָעוֹלָם הַבֶּא [בכך שלא יישאר לו שום שכר כשיגיע למעלה]".

"הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם - וּלְמָחָר לְעוֹלָם הַבֶּא לִיטוֹל שְׂכָרָם".

נתעכב בעיקר על החלק השני של דברי רש"י:

מה זאת אומרת "למחר לעולם הבא ליטול שכרם" - האומנם ניתן לומר שרק הרשעים מקבלים שכר על מצוותיהם בעולם הזה, ושהצדיקים אינם מקבלים שום שכר בעולם הזה?

¹ התעכבנו על נושא גם בלקו"ש חל"ז בחוקתי (שיחה בעיון תשפ"א), אך בשיחה זו ישנו חידוש מרכזי בטיב שכר זה, שלא הובא כלל בשיחות האחרות.

ובפרט, שמיד אחרי סוף פרשתנו (במילים "היום לעשותם"), מתחילה פרשת עקב בה מוזכרים בפירוש כמה ברכות גשמיות הקשורות לדגן ולשכר גשמי כפשוטו, כשכר עבור קיום המצוות!⁸ אם כן, מדוע הקב"ה מעכב את השכר הזה?

מקור 4 - השכר הסופי והשכר הצדדי עבור קיום מצוות

לכאורה היה ניתן לבאר זאת ביסוד פירוש הרמב"ם בהלכות תשובה ש"נודע שמתן שכרן של מצוות... היא חיי העולם הבא", וכל היעודים הגשמיים הם דבר צדדי שתכליתם "להסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה".

במילים אחרות - ישנם כמה סוגי שכר: יש השכר האמיתי - שיבוא רק בימות המשיח, ויש השכר הצדדי והזמני - שהוא רק עזרה מהקב"ה כדי שנוכל לעבדו כראוי (ראה הערה⁹).

ואם כן לכאורה אפשר לתרץ שבעולם הזה אכן מקבלים כבר שכר לפי פשוטו של מקרא, אבל השכר האמיתי והסופי יהיה רק "למחר" - לעתיד לבוא¹⁰.

אמנם, קשה לבאר זה בדברי רש"י, מכיון שבכמה מקומות רש"י מזכיר ש"שכר המצוות" הוא "כמלך ששכר **פועלים**"¹¹, היינו שזה שכר אמיתי וסופי, שהאדם מקבל עבור עבודתו.

ובפרט שבכל הפסוקים בתורה המזכירים "אריכות ימים" וכל הברכות גשמיות, רש"י לא הזכיר לעולם בפירושו שבאמת אין זה השכר האמיתי, ושהשכר הסופי יהיה רוחני...

ומכל הנ"ל מוכח שלשיטת רש"י אכן ישנו שכר אמיתי בעולם הזה. וחוזרת השאלה: אם כן, מהו הפירוש בדברי רש"י "למחר לקבל שכרם"? הרי אמורים אנו לקבל שכר זה כבר היום!

מקור 5 - החילוק בין "נטילת שכר" לבין "קבלת שכר"

הביאור בכל זה יובן בהקדים, שדברי הגמרא הנ"ל במסכת עירובין, הובאו גם במסכת עבודה זרה, אבל בסגנון שונה:

"היום לעשותם - ולא למחר לעשותם, היום לעשותם - ולא **היום ליטול שכר!**"

מיד שמים לב לכמה חילוקים: לכל לראש הגמרא במסכת עירובין אמרה רק ש"**למחר** לקבל שכרם" בלי לשלול לגמרי שיהיה שכר גם בעולם הזה, בעוד הגמרא במסכת עבודה זרה אומרת באופן הכי מפורש "**ולא היום ליטול שכרם!**"

אבל יש עוד חילוק גדול:

הגמרא במסכת עירובין השתמשה במילים "לקבל שכרם" - **קבלת שכר**, בעוד הגמרא במסכת עבודה זרה השתמשה במילים "ליטול שכר" - **נטילת שכר**.

מהות החילוק בין נטילת שכר לבין קבלת שכר:

⁸ עקב ז, יב: וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה .. וְאַהֲבָה וּבִרְכָה וְהִרְבָּה .. וּבִרְבֵּי פְרִי בִטְנֶה וּפְרִי אֲדָמָתָה דָּגָן וְתִירֹשֶׁת וְיִצְהָרָה, שֶׁגֶר אֶלְפִיָּה וְעִשְׁתָּרֶת צִאֲנָה.

⁹ שהרי, אם יש לאדם ח"ו בעיות בבני חיי ומזוני, איך תהיה לו מנוחת הדעת לעבוד את הקב"ה כמו שצריך? ולכן הקב"ה מסדר זאת עבורו. אבל אין זה השכר האמיתי והסופי המגיע לאדם עבור עבודתו.

¹⁰ וכך פירש ה"צידה לדרך" על פרשת עקב (הובא ב"מקורות צורת הדף").

¹¹ רש"י בחוקותי כו, ט: ופניתי אליכם - אֶפְנֶה מִכֶּל עֲסָקִי לְשֶׁלֶם **שְׂכָרְכֶם**. מִשָּׁל לְמֶה הִדְבַּר דּוֹמָה? לְמֶלֶךְ שֶׂשְׂכָר פּוֹעֲלִים וְכו'. [המשל המשל במדרש: ועבדו לו הפועלים מעט, ורק אחד מהם עבד הרבה, וכשבא לשלם שכרם אומר לזה המתן מעט עד שאשלם לפועלים האחרים את מעט שכרם המגיע להם למען ימצא לי זמן רב לשלם לך שכר הרב; כך ישראל שכרם הרבה מאד והקב"ה אומר להם בני אפנה לכם לחשב עמכם שכרם].

קבלת שכר היא פעולה הנמצאת בשליטתו המלאה של הנותן (הקב"ה): ברצונו - ייתן את השכר במלואו, וברצונו - יעכב אותו מסיבות שונות.

נטילת שכר, לעומת זאת, אינה תלויה ברצונו של הנותן, אלא נוטל השכר (האדם) הוא המממש את זכותו ונוטל את השכר המגיע לו, מבלי שיהיה ביד הנותן לעכב זאת.

והנה, מכיון שרש"י הזכיר בפירושו¹² המלים "למחר לעולם הבא **ליטול שכרם**", הרי שהתעכב בעיקר על מושג **נטילת שכר**.

עפ"ז, זוהי כוונת דברי רש"י:

לשונאיו של הקב"ה - מקפיד הקב"ה לשלם את שכרם במלואו כבר בעולם הזה, כדי להאבידם מן העולם הבא.

אבל כשמדובר בשומרי מצוותיו - אמנם ייתכן שגם בעולם הזה יינתן להם שכר גשמי¹³, אבל הדבר אינו בשליטתו של האדם, וייתכן שנתנית השכר **בפועל** תתעכב מפני סיבות שונות (ראה הערה¹⁴):

רק "למחר" - בעולם הבא - תהיה להם הזכות ליטול את שכרם במלואו, באופן בטוח, ללא שום עיכובים אפשריים.

מקור 6 - ב"יום שכולו שבת", בית דין של מעלה יהיה סגור

הביאור הפנימי לחילוק הנ"ל בין "קבלת" ל"נטילת" שכר: בזמן הזה נמסר ענין תשלום השכר לבית דין של מעלה, ולכן אין האדם נוטל בעצמו את שכרו, כי הדבר תלוי בהחלטות בית דין של מעלה אם האדם יקבל **בפועל** את שכרו או לא.

מה שאין כן לעתיד לבוא, שלא יהיו דינים בבית דין של מעלה, מפני שלעתיד לבוא יהיה "**יום שכולו שבת**"¹⁵, והרי כתוב בתלמוד בירושלמי ש"בתי דינים לא יהיו דנין **בשבת**"¹⁶ - הבית דין של מעלה "סגור" בכך שלא יוכל לעכב את השכר.

ולכן ניתן לקבוע שהאדם "**יטול** את שכרו" באופן מוחלט.

מקור 7 - עוד חילוק בין "נטילת שכר" לבין "קבלת שכר"

הבדל נוסף בין שתי הגרסאות "לקבל" או "ליטול" שכר:

קבלת שכר אינה דורשת פעולה כלשהי ממקבל השכר, והשכר ניתן לו מאליה (בלי קשר לבקשתו); ואילו **נטילת שכר** דורשת פעולה מצד הנוטל - שיבוא בפועל **ליטול** את שכרו.

¹² רש"י בפרשתנו "עירבב" את שני הסגנונות: "ולמחר, לעולם הבא, **ליטול שכרם**" - מצד אחד השתמש בלשון החיובי (ולא אמר "ולא היום ליטול שכרם"), ומצד שני השתמש בלשון "ליטול" ולא "לקבל" שכר.

¹³ ולכן אין רש"י כותב בפסקנות "ולא היום ליטול שכרם"

¹⁴ כדברי רש"י (וישלח לב, יא) אודות פחד יעקב שלא שיינוק הגם שהקב"ה הבטיח לו בפירוש שמירה מליאה: "קטנתי מכל החסדים - נתמעטו זכותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא, שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא ויגרמו לי להמסר ביד עשו".

כמו"כ, בגמרא קידושין שם אודות סיפור רבי יעקב (הובא לעיל בהערה 3), הגמרא מציעה מדוע לאדם שהיה עוסק בשילוח הקן, לא עזרה לו המצווה ומת מיד בנפלו מהעץ: "דלמא מהרהר בעבודת כוכבים הוה" ... היינו שישנם עבירות היכולות לעכב קבלת השכר, ח"ו.

¹⁵ גמרא תמיד לג, ב: "בשבת היו אומרים מזמור שיר ליום השבת - מזמור שיר לעתיד לבוא, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

¹⁶ ירושלמי סנהדרין פרק ד הלכה ו: "דיני ממונות... אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב... ויידונו אותו בערב שבת ויגמרו דינו בשבת ויהרג למוצאי שבת? ... לא בשם ר' ינאי מיכן לבתי דינים שלא יהיו דנין בשבת מאי טעמא נאמר כאן [ויקהל לה ג] "**בכל מושבותיכם**", וגאמר להלן [מסעי לה כט] "היו אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם **בכל מושבותיכם**". מה להלן בבית דין הכתוב מדבר אף כאן בב"ד הכתוב מדבר". היינו שאסור דון בשבת.

ומכאן הסבר נוסף להדגשת רש"י "ולמחר... ליטול שכרם":

השכר בעולם הזה הוא שכר גשמי, שאינו דורש פעולה מיוחדת כדי לקבלו; בעולם הבא, לעומת זאת, השכר הוא רוחני, ולכן נטילתו היא עבודה בפני עצמה, הדורשת השקעה נוספת ומאמץ נפשי של האדם.

והמאמץ הזה יהיה יסוד **העבודת ה'** שלנו לעתיד לבוא - כולנו נהיה עסוקים "**ליטול שכרם**" - בבקשת ונטילת השכר [של הגילוי האלוהי, כדי להתקרב עוד ועוד אל הקב"ה].

מקור 8 - חילוק זה תלוי בשני אופנים בהבנת שכר המצוות

שתי גרסאות ואופנים אלו - "לקבל" או "ליטול" שכר - תלויות בשתי¹⁷ שיטות כלליות שמצינו בשל"ה ביחס לגדר ומהות שכרן של מצוות:

יש אומרים ששכר המצווה הוא תוצאה **טבעית** של קיום המצווה: הקב"ה הטביע בכל מצווה תכונה זו - שקיום המצווה גורר ויוצר אוטומטית את השכר של מצווה זו¹⁸;

לפי גישה זו אין צורך בפעולה נוספת מצד מקיים המצווה כדי לזכות בשכר, השכר מתקבל בצורה אוטומטית כל עוד לא מעכבים אותו, ומדובר איפוא ב"**קבלת** שכר" אוטומטי בלבד.

אך קיימת דעה נוספת, שהשכר אינו תוצאה טבעית של קיום המצווה, אלא פעולה **נפרדת** מצד הקב"ה, המשלם שכר ניסי לשומרי מצוותיו, שאינו קשור כלל למאמץ האדם.

לפי גישה זו קבלת השכר היא אכן פעולה נפרדת - "**נטילת** שכר" מאת הקב"ה, שכר שהוא עניין אחר לגמרי מהמצווה, ושיש צורך לבוא ולקחת אותו, ואין בזה שום אוטומטיות.

מקור 9 - "למחר לקבל שכרם" - שכר הגן עדן ושכר ימות המשיח

לפי זה ניתן לבאר בדרך נוספת הדיוק בדברי רש"י "ולמחר... **ליטול** שכרם" (ולא "**לקבל** שכרם" כבגמרא עירובין):

ובהקדים שהחילוק הנ"ל בין "לקבל" או "ליטול" שכר, אפשר להסבירו גם בקשר לשני סוגי השכר המובטחים לכל אחד ואחד עבור קיום מצוותיו¹⁹:

(א) השכר בגן עדן (ה"עולם הבא" הפרטי של האדם, אחרי שנשלמה לעת עתה שליחותו בעולם הזה),

(ב) השכר הכללי בימות המשיח (ה"עולם הבא" הכללי של היקום, אחרי שנשלמה ה"דירה בתחתונים" הכללית).

בעולם הזה מאיר אור המוגבל של "ממלא כל עלמין" בלבד, ובהתאם לכך השכר (גם של הגן עדן) הוא שכר טבעי, הנובע מעבודת האדם ומוגבל לפי טיב ומעלת עבודת האדם.

ולכן קבלתו היא בבחינת "**קבלת** שכר" בלבד. זהו שכר אוטומטי התלוי לגמרי באדם ובטיב קיום מצוותיו.

¹⁷ שיטת הרמב"ן ושיטת הרקנאטי הובאו בשל"ה שם, בקשר לדיון יותר נרחב על מהות שכר המצוות ותועלתם בעולם הזה ובעולם הבא.

¹⁸ בשל"ה שם (הובא ב"מקורות צורת הדף"), מביא דברי הרקנאטי הממשיך זאת לאדם שאינו קוצר מפני שלא זרע, או לאדם שאינו לובש בגדים שגופו מתקרב... ככה השכר הוא תוצאה ישירה שהקב"ה החליט עבור המצווה.

לדוגמא: מי שמכבד הוריו, זה יוצר עבורו אוטומטית אריכות ימים, ואין שום צורך לבקש זאת, או לקבל זאת באופן נפרד - זה פשוט תוצאת המצווה!

¹⁹ כפי שהדבר התבאר בדרך מצותין מצוות ציצית, ושם קישר זאת למחלוקת הידועה בין הרמב"ם והרמב"ן על השאלה אם יהיו גופים גשמיים בשלימותם של ימות המשיח (תורת החסידות קבעה כהרמב"ן שיהיו גופים), אלא מקשר זאת שם לשאלה כללית - מהו ה"עולם הבא"? האם זה העולם הבא של האדם אחרי פטירתו מהעולם הזה, או העולם הבא של כל היקום - ימות המשיח.

לעומת זאת, בעולם הבא (בימות המשיח) יתגלה אור ה"סובב כל עלמין", שהוא למעלה מכל הגבלה; ולכן גם השכר יהיה שכר ניסי ובלתי־מוגבל²⁰, בבחינת מתנה מלמעלה שלא בערך לעבודת האדם. קבלת שכר זה תדרוש פעולה בפני עצמה - "**נטילת** שכר" המתנה מאת הקב"ה.

סוף דבר - מהי ההוראה שניתן ללמוד מזה בחיינו הפרטיים?

לשיטת רש"י, בימינו ישנו כבר שכר בפועל, אבל השכר הזה הוא מוגבל בזה שצריך "**לקבלו**".

וממילא:

(א) לפעמים מתעכב בגלל סיבות שונות.

(ב) מגיע לבד בלי פעולה מצדנו.

(ג) נחשב כשכר טבעי ותוצאה ישירה מעבודתנו.

(ד) מוגבל לפי האדם ("אור הממלא").

משא"כ השכר של "**למחר** - **ליטול** שכרם", אינו מוגבל כלל. וממילא:

(א) אי אפשר לעכבו (הבית דין של מעלה סגור בשבת...).

(ב) מצריך מאמץ ועבודת אישית - "ליטלו".

(ג) נחשב כשכר ניסי שלא קשור ישירות לעבודתנו.

(ד) אינו מוגבל לפי האדם ("אור הסובב"), והוא בבחינת מתנה מלמעלה לאדם המקיים את המצוות.

[ובמילא זוהי עבודתנו, לעשות כל מה שצריך בזמן הגלות כדי ליצור מצדנו את השכר עד כמה שאפשר עבורנו;

ואז נזכה שהקב"ה יחליט לשלוח לנו את הגאולה האמיתית והשלימה, עם השכר הסופי שיגיע במתנה מלמעלה, כן תהיה לנו תיכף ומיד ממש!²¹].

²⁰ אולי ניתן לקשר זאת לשיחה שלמדנו בלקו"ש חל"ז בחוקותי בקשר לברכה על ימות המשיח "ונתתי גשמיכם בעתם" - "בו ביום שהיתה נזרעת, בו ביום עושה פירות" - שכר גשמי באופן הכי מוחלט, ועוד כמה נבואות גשמיות.

הטעם לכך שהשכר האמיתי והסופי הוא גשמי לגמרי הוא מפני שעל התורה נאמר ש"הוא חיך ואורך ימיו", כלומר שהתורה אינה דבר **נוסף** על מציאות היהודי, אלא היא מהותו, עצמותו וחיוויו ממש.

וזוהו תכלית לימוד התורה וקיום המצוות, שהם יהיו כל מציאותינו, ולא רק חלק מעצמנו. ולכן היה מוכרח שהתורה תשפיע גם על גשמיות העולם!

ומקשר זאת ל"בחוקותי" - שבימות המשיח, העבודה תהיה בדומה לחקיקה מעבר לעבר (כחקיקת הלוחות), היינו, שהתורה והמצוות ימלאו כל פרט ופרט של מציאותינו, בביאת משיח צדקנו, נאוו!

²¹ הוראה בדרך אפשר: בהתוועדות המקור (ש"פ ואתחנן תשכ"ה), האריך הרבי ברוב ההתוועדות על המושג של "מתנת חינוך" שמשנה רבינו ביקש להכנס לארץ. הרבי קישר שם זאת עם העובדה שיש דברים המגיעים ע"י עבודת האדם, ויש דברים שאינם יכולים להגיע בשום פנים ואופן דרך עבודת האדם, ויכולים להגיע רק כמתנה מלמעלה.

וממילא, אולי יש לומר שמה שלומדים מכאן הוא שיש דברים שהאדם יכול לעשות בעצמו - לפי רצונו של הקב"ה, ויש דברים שרק הקב"ה יכול לעשות, ולתת לנו רק במתנת חינוך גם עבור משה רבינו.

וראה היום יום ה' תמוז (בתרגום ללה"ק):

"רבינו הזקן שאל את אחד החסידים הגדולים המקורבים ביותר, בהיותו ביחידות, למצבו. ויתאונן החסיד כי ירד ממצבו וכו'. ויענהו רבינו: לך זקוקים שתאיר סביבתך בתורה ועבודה שבלב, פרנסה ומה שאתה צריך - זאת צריך הקדוש ברוך הוא לתת לך, עשה מה שאתה צריך, יעשה ה' יתברך מה שהוא צריך".

כמו כן, ישנה הוראה עוד יותר ברורה בהתוועדות המקור:

שם הזכיר גם הרבי שגם בזמן הגלות, מכיון שבית הדין סגור למעלה בשבת, ממילא יכול להיות העניין של "ליטול שכרם" מעין המצב שיהיה לעתיד לבוא.

[במילים אחרות: בכל שבת יש לנו כול להתעלות לגמרי מכל מצבנו, ולקבל שכר מהקב"ה שהוא כ"כ גדול, עד שיכול להגיע רק כמתנה!]

כן תהיה לנו תיכף ומיד ביום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים!